

มหาปรีนิพพานสูตร : พุทธจริยาสุดท้ายของพระพุทธเจ้า

**Mahaparinibbana STTA : The Last Buddha's
The Good Friendship**

ดุสิต ปรีพูล¹ และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Dusit Preepil¹ and Sowit Bamrungphak²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus, Thailand^{1,2}

Corresponding Author, Email: Dusit.preepul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง มหาปรีนิพพานสูตร : พุทธจริยาสุดท้ายของพระพุทธเจ้า เป็นการวิเคราะห์พุทธกิจ ของพระพุทธเจ้า ช่วงก่อนที่พระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไม่นาน เมื่อวิเคราะห์แล้วทำให้ทราบว่า มหาปรีนิพพานสูตร เป็นพระสูตรขนาดยาว (ชัฒนิกาย) ที่ได้บันทึกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาและทำให้ทราบว่า พระองค์ทรงมีพระจริยาวัตรของพระบรมศาสดาที่งดงาม ทรงมีวิญญูณของความเป็นครูอย่างแท้จริง ทรงสอนธรรมจนกระทั่งลมหายใจสุดท้ายพุทธจริยาสำคัญของพระองค์ในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ด้านการเมืองการปกครอง ได้ทรงตรัสหลักอภิธานียธรรม 7 พุทธจริยาที่มีต่อพระอานนท์ โดยแสดงความเป็นอัจฉริยะ 4 ประการ พุทธจริยาที่มีต่อนางอัมพปาลีศณิกานในการรับนิมนต์ ไปฉันภัตตาหารโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ พุทธจริยาต่อนายจุนทกัมมารบุตรที่พระองค์ได้ฉันภัตตาหารที่ชื่อว่า สุกรมัทวะแล้วทำให้พระองค์ทรงประชวรอย่างรุนแรงแต่พระองค์กลับตรัสสรรเสริญนายจุนทวะว่า ภัตตาหารที่ถือว่าเป็นเลิศนั้นมีอยู่ 2 ครั้ง คือ ภัตตาหารที่เสวยแล้วทำให้ตรัสรู้และภัตตาหารที่เสวยแล้วทำให้ดับขันธปรินิพพาน และพุทธจริยาที่มีต่อสุภททปริพาชกที่ขอเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระอานนท์ไม่ให้เข้าเฝ้า เมื่อพระองค์ทรงทราบก็อนุญาตให้เข้าเฝ้า ทรงแสดงธรรมจนบรรลุอรหัตผล เป็นพุทธสาวกองค์สุดท้ายที่

* วันที่รับบทความ: 22 มกราคม 2562; วันแก้ไขบทความ 27 มิถุนายน 2562; วันตอบรับบทความ: 28 มิถุนายน 2562

Received: January 22, 2019; Revised: June 27, 2019; Accepted: June 28, 2019

ประทาน เอทิกภิกขุอุปสัมปทา และพุทธวาจา ครั้งสุดท้ายที่สำคัญในพระพุทธานุชาต คือ “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลายว่า สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด

Abstract

The article this study were to study the baekground and important occurrence in Mahā Parinibbāna Sutta and to analyze Good friendship on the Buddha In Mahā Parinibbāna Sutta. Mahā Parinibbāna Sutta was the discourse several important occurrences in the finality of the Buddha's life Kalyānamittatā of the Buddha in Mahā Parinibbāna Sutta appeared in various parts such as politics and administration in which the Buddha gave a sermon on the Sevenfold of Vajjī-Aparihāniyadhamma (Conditions of Welfare) and Bhikkhu-Aparihāniyadhamma. And the important Dhamma Principles were Dussīla Dosa (Fault of Bad Conduct), Sīla (Precepts), Ariyasacca (the Noble Truth), and Satip̄ṭṭhāna (Foundations of Mindfulness). The Dhamma that the Buddha gave for definite enlightenments were Sīla (Precepts), Samādhi (Concentration), Pannā (Wisdom), and Pacchimavācā (the Last Words); it was “Behold, O monks, this is my advice to you. All component things in the world are changeable. They are not lasting. Work hard to gain your own salvation.”

บทนำ

มหาปรินิพพานสูตร (Tipitaka, 1993 : 10/216/164) เป็นพระสูตรว่าด้วยการดับขันธของพระผู้มีพระภาค พระสูตรนี้เป็นบันทึกประมวลลำดับเหตุการณ์และพระธรรมเทศนาในขบวนเสด็จจาริก แสดงธรรมครั้งสุดท้ายของพระผู้มีพระภาค ตลอดจนเหตุการณ์ในวันเสด็จดับขันธปรินิพพาน การถวายพระเพลิง การแจกพระบรมสารีริกธาตุ และการสร้างสถูปสันนิษฐานกันว่า พระสูตรนี้ พระธรรมสังคายนารั้งปฐมสังคายนาจัดทำขึ้นนับเป็นพระสูตรที่ยาวที่สุดรูปแบบของมหาปรินิพพานสูตรเป็นบันทึกเล่าเรื่อง โดยประมวลเหตุการณ์และพระธรรมเทศนาทั้งหมดที่เกิดขึ้นในขบวนเสด็จจาริกแสดงธรรมครั้งสุดท้ายมารวมไว้ เป็นบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา ที่บันทึกเหตุการณ์สำคัญในช่วงสุดท้ายชีวิตของพระพุทธองค์ โดยเฉพาะพุทธจริยาในด้านจิตวิญญูณของความเป็นครู พระองค์ทรงสอนธรรม จนวินาทีสุดท้ายก่อนปรินิพพาน เนื้อหาของพระสูตรแบ่งเป็น 6 ภาณวาร และแบ่งย่อยเป็น 44 ตอน บางตอนบันทึกไว้โดยย่อและมีรายละเอียดแยกไปตั้ง

เป็นสูตรหนึ่ง ขวรสกสูตร บางตอนปรากฏอยู่ในคัมภีร์ต่างๆ ทั้งของพระสุตตันตปิฎก ของพระวินัยปิฎก และของพระอภิธรรมปิฎก

มหาปริณิพพานสูตร มีความสำคัญหลายประเด็น กล่าว คือ ประเด็นที่หนึ่ง เป็นแหล่งสืบค้นแนวคิดที่สัมพันธ์กับวิชาการต่างๆ ทั้งในอดีตและในปัจจุบัน เนื่องจากคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ มีความสัมพันธ์กับด้านต่างๆ หลายด้าน เช่น ด้านการเมืองการปกครอง ด้านสิทธิเสรีภาพ และที่สำคัญคือ ด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประเด็นที่สอง เป็นการรวบรวม พระพุทธพจน์ และเรื่องราวต่างๆ ในพุทธพจน์ และเรื่องราวต่างๆ ในพระพุทธศาสนา มาไว้ที่มหาปริณิพพานสูตร เช่น พุทธพจน์ที่สำคัญคือ “ธรรมและวินัยอันใดที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้น จักเป็นศาสนาของพวกเธอ โดยกาลล่วงลับแห่งเรา” และประเด็นที่สาม มหาปริณิพพานสูตร เป็นพระสูตรที่มีขนาดยาว เหตุการณ์บางเหตุการณ์ปรากฏในพระสูตรอื่นๆ ก็มี ทำให้นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้สืบค้น ตีความและศึกษาไปได้หลายแง่มุม ทำให้เกิดแนวคิดหลากหลาย เพื่อนำไปสู่ความจริงทางพระพุทธศาสนาได้ อย่างดียิ่ง

พุทธจริยา

พระพุทธเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตร และกัลยาณธรรมของมวลมนุษยชาติ ตลอดระยะเวลา 45 พรรษา ทรงตรัสรู้ แล้วได้ดำเนินพุทธกิจ หรือ พุทธจริยา 3 ประการ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้

พุทธจริยาประการที่หนึ่ง โลกัตถจริยา ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่โลก ในฐานะที่พระองค์เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมโลก ความสำเร็จในจริยาข้อนี้ทรงอาศัยพุทธกิจประจำวัน 5 ประการ คือ

ประการที่ 1 เวลาเช้าเสด็จออกบิณฑบาตเพื่อเป็นการโปรดสัตว์โลกผู้ต้องการบุญ

ประการที่ 2 ในเวลาเย็นทรงแสดงธรรมแก่คนผู้สนใจในการฟังธรรม

ประการที่ 3 ในเวลาค่ำทรงประทานพระโอวาทให้กรรมฐานแก่ภิกษุทั้งหลาย

ประการที่ 4 ในเวลาเที่ยงคืน ทรงแสดงธรรม และตอบปัญหาแก่เทวดาทั้งหลาย

ประการที่ 5 ในเวลาใกล้รุ่ง ทรงตรวจดูสัตว์โลกที่อาจจะรู้ธรรมซึ่งพระองค์ทรงแสดง แล้วได้รับผลตามสมควรแก่อุปนิสัยบารมีของคนเหล่านั้น

พุทธกิจประการทั้ง 5 ประการนี้เองเป็นจุดเด่นในการทำงานของพระพุทธเจ้า จนทำให้ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาบางคนมีความรู้สึก ว่าทำไมคนแต่ก่อนบรรลुरुหันท้ง่ายเหลือเกิน ถ้าศึกษาaray ละเอียดแล้วจะพบว่าไม่มีคำว่าง่ายเลย เพราะนอกจากจะอาศัยวาสนาบารมีของคนเหล่านั้นเป็นฐานอย่างสำคัญแล้ว การแสดงธรรมของพระองค์นั้น เป็นระบบการทำงานที่มีการศึกษาข้อมูลการประเมินผล การสรุปผลในการแสดงธรรมทุกครั้ง หลังจากทีบุคคลนั้นๆ ปรากฏในชายพระญาณของพระพุทธเจ้า คือ ทรงรู้ว่าเขาเป็นใคร มีอุปนิสัยบารมีอย่างไร แสดงธรรมอะไรจึงได้ผล หลังจากแสดงธรรมแล้วผลจะออกมาเป็นอย่างไร ดังนั้นการแสดงธรรมทุกครั้งของพระองค์ จึงบังเกิดผล เป็นอัศจรรย์เพราะจะทรงแสดงเฉพาะแก่ผู้เป็นพุทธเวไนย คือ สามารถแนะนำให้รู้ได้เป็นหลัก

พุทธจริยาประการที่สอง ญาติตถจริยา ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่พระญาติ เช่น การทรงมีพระพุทธานุญาตพิเศษ ให้พระญาติของพระองค์ที่เป็นเดียร์ถีย์ (นักบวชภายนอกพระพุทธศาสนา) มาก่อน ให้เข้าบวชในพระพุทธศาสนาได้ โดยไม่ต้องอยู่ติดตถจริยาปริวาสก่อน (ติดตถจริยา คือ วิธียุกรรมสำหรับเดียร์ถีย์ที่ขอบวชในพระพุทธศาสนา จะต้องประพฤติปริวาส (การอยู่ชดใช้หรืออยู่กรรม) ก่อน 4 เดือน หรือจนกว่าพระสงฆ์พอใจจึงจะอุปสมบทได้) หรือการที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดพระญาติที่กรุงกบิลพัสดุ์ ทรงแนะนำให้พระญาติซึ่งกำลังจะทำสงครามกันได้เข้าใจเหตุผล สามารถปรองดองกันได้

พุทธจริยาประการที่สาม พุทธตถจริยา ในวันที่พระพุทธเจ้าประสูติท่านได้กล่าวอาสภิวาจาว่า "เราเป็นผู้เลิศแห่งโลก เราเป็นผู้เจริญที่สุดแห่งโลก ชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายบัดนี้ภพใหม่ย่อมไม่มี จากคำกล่าวของพระพุทธองค์ในวันแรกที่ทรงประสูติ ต่อมาทรงออกผนวชเมื่อพระชนมายุ 29 พรรษาและทรงตรัสรู้เมื่อพระชนมายุ 45 พรรษา เสด็จดับขันธปรินิพพานเมื่อพระชนมายุ 80 พรรษาตลอดระยะเวลา 45 พรรษาที่พระองค์ทรงเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างไม่ย่อท้อเหน็ดเหนื่อย ครั้งหนึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสกับพวกพราหมณ์ ชาณุสโสณินที่ เขตะวันว่า พราหมณ์เอ๋ย! เมื่อใช้จะเรียกผู้ใดให้เป็นการถูกต้องว่าเป็นสัตว์ที่มีความไม่หลงอยู่เป็นปกติ และเกิดขึ้นเพื่อความเกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมากเพื่อความทุกข์แก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์โลกเพื่อประโยชน์โดยความเกื้อกูล เพื่อความสุขของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายแล้ว เขาเมื่อจะเรียกให้ถูกต้องเช่นนี้

จึงเรียกรัตถาคณินี้แล ว่าเป็นสัตว์ผู้ไม่มีความหลงอยู่ปกติเกิดขึ้น เพื่อความเกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์โลกเพื่อประโยชน์

เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ความเป็นกัลยาณมิตรของ พระพุทธเจ้าเริ่มตั้งแต่พระองค์ทรงเบื่อหน่ายกับความเป็นอยู่ที่สะตวกสบาย แต่จิตใจยังมีความทุกข์ตลอดเวลา จนกระทั่งทรงออกบรรพชา เพื่อเจตนาหาหนทางพ้นจากทุกข์ และเมื่อ พระองค์ทรงค้นพบทางแห่งความดับทุกข์แล้ว ก็ได้เผยแผ่หลักธรรมนั้นให้กับมวลมนุษย์ ให้ พ้นจากทุกข์เหมือนพระองค์ด้วย นับว่าเป็นพระมหากุณณาธิคุณแก่พุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง

วิเคราะห์พุทธจริยาของพระพุทธเจ้า

ในมหาปรินิพพานสูตรมีหลายเหตุการณ์ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงความเป็น กัลยาณมิตรให้กับพุทธบริษัท 4 ในหลายๆด้านเช่น การเมืองการปกครอง ด้านหลักธรรมที่ สำคัญต่อภิกษุสงฆ์ การโปรดบุคคลธรรมดา จนบรรลอรหันต์หรือการให้ความเป็นธรรมที่เท่า เทียมกันของทุกชนชั้นเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในมหาปรินิพพานสูตรที่แสดงถึงพุทธจริยา ของพระพุทธเจ้ามีหลายเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

พุทธจริยาด้านการเมืองการปกครอง พุทธจริยาที่ทรงปฏิบัติต่อการเมืองการ ปกครอง ปรากฏตอนวัสสการพราหมณ์ที่ขอเข้าเฝ้าตามพระบัญชาของพระเจ้าอชาตศัตรู ผู้เป็นเจ้าของมคธ การวางท่าที่ต่อข้อคำถามของ วัสสการพราหมณ์ซึ่งถามเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การเมือง แทนที่พระพุทธองค์จะชี้แนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การรบ กับแคว้นวัชชี แต่กลับชี้ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็ง ของแคว้นวัชชีแทน พระองค์บอกว่าการจะสร้าง เมืองให้เข้มแข็งต้องทำอะไร เพราะเมื่อชุมชนเข้มแข็งแล้วทุกอย่างไม่ว่า ด้านการศึกษา สังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจก็เข้มแข็งไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นจะไม่มีใครสามารถ ทำลายได้ โดยชี้แนะให้วัสสการพราหมณ์เป็นตัวอย่างและเข้าใจยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งนั้น ผ่านการสนทนากับพระอานนท์ คือ อปรีหานิยธรรม ที่ชาวแคว้นวัชชีถือปฏิบัติอยู่ เพื่อโน้มน้าวให้วัสสการพราหมณ์เปลี่ยนความตั้งใจ ในการรบกับแคว้นวัชชี พระอรธกถาจารย์ กล่าวว่า พระพุทธองค์ทรงทราบล่วงหน้าว่าจะไม่ตรัสอะไร มคธก็จะบุกวัชชีเป็นแน่และมคธก็ จะใช้วิธีแรก คือ การใช้กำลังทหารยึดวัชชี ซึ่งกองทัพมคธสามารถกระทำต่อแคว้นวัชชีได้ อย่างง่ายดาย และจะสำเร็จภายในเวลาไม่นานเลย แต่จะนำความสุขสูญเสียแก่ชีวิตและ ทรัพย์สินของทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างมาก เพื่อเป็นการอนุเคราะห์ทั้งสองฝ่าย พระองค์จึงทรง แสดงราชปรีหานิยธรรมเป็นการชี้แนะให้มคธใช้แผนการรบแบบอื่น โดยพุทธประสงค์น่าจะ เป็นวิธีที่สองคือการปรองดองทางการทูต หรือเจรจาทางการเมืองเพราะเนื้อหาใน ราชอปริ

ทานิยธรรม เน้นความสามัคคีวิธีเช่นนี้เท่านั้นที่จะยึดเยื้อไม่ให้เกิดการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินของทั้งสองฝ่ายและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แต่มีคนได้เลือกใช้ชีวิตมีตุภพ หรือยุ่งให้แตกสามัคคีกัน ซึ่งทรงปฏิเสธไว้แล้วในพรหมชาลสูตรว่า “พระสมณโคดมทรงพระสงฆ์เว้นจากคำส่อเสียด คือ ฟังความจากฝ่ายนี้แล้วไม่ไปบอกฝ่ายโน้นเพื่อทำลายฝ่ายนี้ หรือฟังความฝ่ายโน้นแล้วไม่มาบอกไปนี้เพื่อทำลายฝ่ายโน้น สมานคนที่แตกต่างกันส่งเสริมความที่ปรองดองกันขึ้นขมยินดีเพลิบเพลินต่อผู้ที่สามัคคีกัน กับแต่ถ้อยคำที่สร้างสรรค์ความสามัคคี จะเห็นได้ว่าตลอดพระชนม์ชีพของพระพุทธองค์ พระเจ้าอชาตศัตรูไม่ได้ยกทัพไปปราบแคว้นวัชชีเลย และชาวแคว้นวัชชียังอยู่กันเป็นปกติสุข

พุทธจริยาต่อพระอานนท์ พระพระอานนท์เกิดในวาระกษัตริย์ตระกูลศากยะ ท่านออกบวชคราวเดียวกับศากยะอื่นๆ ความเป็นผู้ที่บรรลุประอรหันต์ค่อนข้างช้าคือหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพาน 3 เดือนเมื่ออายุ 80 ปี สาเหตุที่ท่าน บรรลุประอรหันต์ช้าเพราะท่านใช้เวลาอุปฐากพระพุทธเจ้า ท่านได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นพหูสูตเพราะท่านได้ทูลขอพรจากพระพุทธเจ้าก่อนเข้ารับตำแหน่งพุทธอุปัฏฐาก ข้อหนึ่งมีความว่า "ถ้าพระองค์ทรงแสดงธรรมเรื่องใดในทีหลังของข้าพระองค์ ขอให้พระองค์ได้โปรดแสดงธรรมเรื่องนั้นแก่ข้าพระองค์อีกครั้งหนึ่ง" ว่าเพื่อป้องกันการครหา เพราะถ้ามีผู้ถามว่าคาถานี้สูตรนี้ชาดกนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ที่ไหน และทรงปรารภเหตุอะไร ถ้าท่านตอบไม่ได้ก็จะมีเสียงครหาเพราะถ้ามีผู้ถามว่าคาถานี้สูตรนี้ชาดกนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ที่ไหน และทรงปรารภเหตุอะไร ถ้าท่านตอบไม่ได้ก็จะมีเสียงครหาว่าอุตสาห์เสียเวลาติดตามพระพุทธเจ้าอยู่เหมือนเงาตามตัว แต่กับเรื่องแค่นี้ก็ไม่ว่าแล้วอย่างนี้จะติดตามไปทำไม พระพุทธเจ้าทรงตรัสความเป็นอัจฉริยะของพระอานนท์ ให้กับภิกษุสงฆ์รับทราบว่าเป็นพระอานนท์มีความเป็นอัจฉริยะ 4 ประการ คือ

ประการที่ 1 พระภิกษุบริษัทเข้าพจนอานนท์ แม้เพียงได้พบก็มีใจยินดีถ้าอานนท์แสดงธรรมในภิกษุบริษัทนั้น แม้เพียงแสดงธรรมก็มีใจยินดีภิกษุบริษัท ยังไม่เต็มอิมเมื่ออานนท์หยุดแสดง

ประการที่ 2 ถ้าภิกษุบริษัทเข้าพอบอานนท์ แม้เพียงได้พบก็มีใจยินดีถ้าอานนท์แสดงธรรมในภิกษุบริษัทนั้น แม้เพียงแสดงธรรมก็มีใจยินดีภิกษุบริษัท ยังไม่เต็มอิมเมื่ออานนท์หยุดแสดง

ประการที่ 3 ถ้าอุบาสกบริษัทเข้าพบอานนท์แม่เพียงได้พบก็มีใจยินดีถ้าอานนท์แสดงธรรมในอุบาสกบริษัทนั้นแม่เพียงแสดงธรรมก็มีใจยินดีอุบาสกบริษัทยังไม่เต็มอิมเมื่ออานนท์หยุดแสดง

ประการที่ 4 ถ้าอุบาสกบริษัทเข้าพบอานนท์ แม่เพียงได้พบก็มีใจยินดีถ้าอานนท์แสดงธรรมในอุบาสกบริษัทนั้น แม่เพียงแสดงธรรมก็มีใจยินดีอุบาสกบริษัท ยังไม่เต็มอิมเมื่ออานนท์หยุดแสดงหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว 3 เดือน ท่านก็บรรลอรหันต์ในขณะที่เฝ้าพ้นจากพื้นศิระะกำลังจะถึงหมอน เพราะต้องการพักผ่อนที่สำคัญในการปฐมสังคายนา พระอานนท์ได้รับมอบหมายหน้าที่สำคัญ คือ วิสัชนาพระสูตรและพระอภิธรรมความเป็นพหูสูตรของพระอานนท์จึงมีคุณค่าอันนิตต่อพุทธศาสนา

พุทธจริยาที่มีต่อบุคคล

พุทธจริยาต่อนางอัมพปาลีศณิกา นางอัมพปาลีศณิกา เป็นที่หมายปองของเจ้าชายแห่งแคว้นวัชชี ทุกคนอยากได้นางมาเป็นคู่ เมื่อไม่สามารถตกลงกันได้เจ้าชายเหล่านั้นจึงได้นำเรื่องเข้าประชุมในสภาของแคว้น มีมติให้นางอัมพปาลีเป็น "ศณิกา" หรือหญิงของหมู่คณะ นั่นคือ ต้องตกเป็นสมบัติของเจ้าชายทุกพระองค์ เจ้าชายทุ่งพระองค์มีสิทธิ์ได้ อภิรมย์กับนางเสมอเหมือนกันหมด โดยจ่ายค่าตัวให้นางคนละ 50 กหาปณะ นอกจากนางจะเป็นคนสวยแล้ว นางยังเชี่ยวชาญในการพ้อนรำ ขับร้องและเล่นดนตรีด้วย ก่อนที่จะรับตำแหน่งเป็น หญิงศณิกานั้น อัมพปาลีได้เสนอเงื่อนไขหลายอย่าง อาทิเช่น ขอมิที่พักที่สะดวกสบายและมีสิทธิ์ในการถือครองทรัพย์สินส่วนตัว ทำให้นางมีชีวิตที่จากฐานะที่มั่งคั่ง มีสวนมะม่วงกว้างขวางมียานพาหนะชนิดเลิศ และมีบริวารคอยรับใช้ และข้อสำคัญ คือ มีเกียรติในสังคมนอกจากนี้นางยังได้รับสิทธิ์เสนอให้เสนอเงื่อนไข 5 ประการ คือ

1. ต้องให้นางอยู่อาศัยในที่อยู่ซึ่งอยู่ด้านหน้าของเมือง
2. ขณะที่มิแขกคนหนึ่งอยู่กับนางห้ามแขกคนที่ 2 เข้าไปเด็ดขาด
3. แขกต้องจ่ายค่าตัวของนางคนละ 50 กหาปณะ
4. หากสภาของรัฐมีคำสั่งให้ตรวจค้นที่บ้านพักของนาง เจ้าหน้าที่ที่จะเข้าค้นได้ในวันที่ 7 นับตั้งแต่วันที่ออกคำสั่ง
5. จะต้องไม่มียามคอยตรวจตราคนเข้าออกที่บ้านของนาง

นางอัมพปาลีศณิกา เมื่อได้ทราบว่พระพุทธองค์เสด็จมาสู่เมืองเวสาลีและเข้าพักอยู่ภายในบริเวณสวนมะม่วงของตน จึงสั่งให้บริวารเตรียมยานพาหนะที่ดีที่สุดไปเฝ้าพระ

พุทธองค์ พอใกล้ถึงบริเวณที่ประทับก็เดินเข้าไปกราบนมัสการพระพุทธองค์และคณะสงฆ์ แล้วนั่งฟังธรรมเทศนาที่พระพุทธองค์ได้เจาะจงเฉพาะนางให้บันทึกในพระธรรมเทศนาแล้ว จึงกราบนิมนต์พระพุทธองค์และคณะสงฆ์ไปฉันภัตตาหารเช้าที่บ้าน เมื่อพระพุทธองค์รับนิมนต์นางจึงกราบนมัสการแล้วกลับไป ขณะเดินทางกลับนางได้สวนทางกับขบวนยานพาหนะของกลุ่มเจ้าลิจฉวี ที่ตั้งใจจะมากราบนิมนต์พระพุทธองค์ นางได้บอกกับเจ้าลิจฉวีว่านางได้กราบนิมนต์พระพุทธองค์พร้อมคณะสงฆ์ ไปฉันเช้าที่บ้านและพระพุทธองค์ได้รับนิมนต์แล้ว เจ้าลิจฉวีทั้งหลายจึงขอแลกสิทธิ์นั้นจากนาง โดยการเสนอข้อแลกเปลี่ยนสิ่งของที่มีค่ามากแต่นางบอกว่าแม้จะยกเมืองเวสาลีและรายได้ของเมืองให้ก็ไม่ยอม เจ้าลิจฉวีทั้งหลายจึงได้พากันไปยังสวนมะม่วงซึ่งเป็นที่พักเพื่อกราบนิมนต์พระพุทธองค์ด้วยหวังว่าความเป็นเชื้อเจ้าหรือผู้มีเกียรติในสังคมพระพุทธองค์คงจะไม่ปฏิเสธและคงจะเห็นแก่หน้าแล้วสละสิทธิ์การรับนิมนต์ของนางอัมพปาลีศคินิกา แต่พระองค์ก็ไม่ได้ทำอย่างที่เจ้าลิจฉวีทั้งหลายอยากให้ทำแต่อย่างใด

พุทธจริยาที่พระพุทธองค์แสดงออกต่อประเด็นนี้ เป็นปฏิปทาที่ชี้ให้เห็น 2 ประเด็น คือ (1) พระพุทธองค์มีท่าทีที่แสดงธรรมพระมหากรุณาธิคุณต่อบุคคลทั้งหลายได้อย่างเท่าเทียม โดยทำแต่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อระบบชนชั้นที่มีอยู่ในสังคมสมัยนั้นแต่อย่างใดและ (2) พระองค์รักษาจาตยอันเป็นศีลธรรมขั้นพื้นฐานหรือมนุษยธรรมพร้อมกันนี้ เป็นการอนุเคราะห์และสงเคราะห์บุคคลทุกชนชั้นด้วยธรรมอีกด้วย

พุทธจริยาต่อนายจุนทะกัมมารบุตร นายจุนทะกัมมารบุตร เป็นบุตรนายช่างทองชาวเมืองปาวา เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อนายจุนทะกัมมารบุตรทราบว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จถึงกรุงปาวาประทับอยู่ที่สวนมะม่วงของเขา จึงเข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์ถึงที่ประทับหลังจากนั้นนายจุนทะ ได้ทรงกราบทูลนิมนต์พระพุทธองค์พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ ไปฉันภัตตาหารที่บ้านของตนเอง พระองค์ทรงรับนิมนต์ของนายจุนทะด้วยอาการดุขุฎฐิ

รุ่งเช้าพระพุทธองค์พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์เสด็จเข้าไปยังนิเวศน์ของนายจุนทะกัมมารบุตรรับสั่งนายจุนทะกัมมารบุตรว่า "จุนทะ" ท่านจงประเคนสุกรมัทวะที่เตรียมไว้ให้แก่เรา ประเคนของขบฉันอย่างอื่นที่เตรียมไว้ให้แก่ภิกษุสงฆ์ จากนั้นพระพุทธองค์รับสั่งเรียกนายจุนทะกัมมารบุตรมาตรัสว่า "จุนทะสุกรมัทวะที่เหลือเธอจงยังไว้ในหลุมเรายังไม่เห็นใครในโลก พรหมโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาหรือมนุษย์ที่บริโภคสุกรมัทวะนั้นแล้ว จะยอมได้ด้วยดี นอกจากตถาคตหลังจากที่พระพุทธ

องค์เสวยพระกระยาหารของนายจุนทะกัมมารบุตรแล้ว ทรงประชวรอย่างรุนแรง ลงพระบังคลหนักเป็นโลหิต ทรงมีทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัส จวนจะปรินิพพานและได้ทรงขอให้พระอานนท์ ไปหาน้ำดื่มมาด้วยพระองค์จะหาน้ำอย่างหนักกัลยาณมิตรของพระพุทธเจ้ามีดังต่อไปนี้ที่มีต่อนายจุนทะกัมมารบุตรนั้น

1. การรับนิมนต์เป็นพุทธจริยาหรือพุทธกิจ ที่มีต่อบุคคลผู้เลื่อมใสเป็นการอนุเคราะห์ตามปกติอยู่แล้ว แต่การรับนิมนต์ของนายจุนทะเป็นกรณีที่ยิ่งกว่าปกติ โดยทำให้คนที่เลื่อมใสอยู่แล้วเกิดความเลื่อมใสยิ่งขึ้น

2. เป็นการปกป้องคนดี ที่ผู้มีความเลื่อมใสไม่ให้ถูกใส่ร้าย เพื่อให้เกิดความเสียหายซึ่งต่อกรณีนี้ ถ้าพุทธองค์ได้ป้องกันด้วยการตรัสว่า ภัตตาหารที่ถือว่าเป็นเลิศนั้นมีอยู่ 2 ครั้ง คือ ภัตตาหารที่เสวยแล้วทำให้ตรัสรู้และภัตตาหารที่เสวยแล้วเสด็จดับขันธปรินิพพาน อรรถกถากล่าวว่าแม้พระพุทธองค์ไม่เสวยภัตตาหารที่นายจุนทะถวาย ก็จะเกิดอาพาธและเป็นอาพาธที่รุนแรงด้วย แต่การอาพาธนั้นกับบรรเทาพระเสวยภัตตาหารของนายจุนทะนั้น นี่คือกัลยาณมิตรของพระองค์ที่มีต่อนายจุนทะ

พุทธจริยาที่มีต่อสุภัททปริพาชก เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อสุภัททปริพาชกทราบบว่าพระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานใน ปัจฉิมยามแห่งราตรีในคืนนี้ พร้อมทั้งได้ยืนยันว่าพระตถาคตอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงอุบัติขึ้นในโลกเป็นครั้งคราว จึงรีบมาขอเฝ้าพระพุทธเจ้า แต่พระอานนท์ไม่ให้เข้าเฝ้า เพราะพระองค์ทรงประชวรและเหน็ดเหนื่อย แต่สุภัททพยายามขอเข้าเฝ้าให้ได้ เมื่อพระองค์ทรงได้ยินพระอานนท์และสุภัททพูดคุยกันอยู่ จึงบอกพระอานนท์อนุญาตให้สุภัททเข้าเฝ้าพระองค์ได้ เมื่อสุภัททปริพาชกได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า "ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ สมณพราหมณ์ที่เป็นเจ้าหมู่เจ้าคณะเป็นอาจารย์ ที่มีชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิประชาชนยกย่องกันว่าเป็นคนดี ได้แก่ ปุณณะ กัสสปะ มกขลิ โคนศาล อชิตะเกสกะมพล ปกุระ กัจจายนะ สัตถุชัย เวลัฏฐบุตร นิครนถ์ นาฏบุตร เจ้าลัทธิเหล่านั้นทั้งหมดรู้ตามที่ตนกล่าวอ้างหรือไม่รู้ตามที่ตนกล่าวอ้างหรือบางพวกรู้ บางพวกไม่รู้" พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า "สุภัททะ อย่าเลยเรื่องที่เธอถามว่า เจ้าลัทธิเหล่านั้นทั้งหมด รู้ตามที่ตนกล่าวอ้าง หรือไม่รู้ตามที่ตนกล่าวอ้าง หรือบางพวกรู้บางพวกไม่รู้" อย่าได้สนใจเลย เราจะเราจะแสดงธรรมแก่เธอ เธอจงฟังจงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ตรัสดังนี้ว่า "สุภัททะในธรรมวินัยที่ไม่มี อริยมรรคมีองค์ 8 ย่อมไม่มีสมณะที่ 1 ย่อมไม่มีสมณะที่ 2 ย่อมไม่มีสมณะที่ 3 ย่อมไม่มีสมณะที่ 4 ในธรรมวินัยที่มีอริยมรรคมีองค์

8 ย่อมมีสมณะที่ 1 ย่อมมีสมณะที่ 2 ย่อมมีสมณะที่ 3 นี้ย่อมมีสมณะที่ 4 ในธรรมวินัยนี้มี อริยมรรคมีองค์แปดสมณะที่ 1 มีอยู่ในธรรมวินัยนี้เท่านั้นสมณะที่ 2 มีอยู่ในธรรมวินัยนี้ เท่านั้นสมณะที่ 3 มีอยู่ในธรรมวินัยนี้เท่านั้นสมณะที่ 4 มีอยู่ในธรรมวินัยนี้เท่านั้น พระพุทธ องค์ทรงทราบว่าสุภททปริพาชก การมาที่นี้มีภารกิจสำคัญก็คือการปลดสุภททปริพาชก ผู้บรรลุนิพพานอันใกล้นี้ด้วย แล้วพระอานนท์ก็ได้อำนวยความสะดวก สะดวกด้วยการนำสุภททไป ปลงผมให้ไตรสมณคณณ์ แล้วจึงนำไปเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อรับข้อมูลปาฐกถาธรรมฐาน (คือ การพิจารณา ความไม่เที่ยง ไม่ทุกข์ ไม่มีตัวตนของ ผม ขน เล็บ ฟันและหนัง) ต่อจากนั้นสุ ภทททักขุไปปฏิบัติจนบรรลุนิพพาน กัลยาณมิตรที่ทรงปฏิบัติต่อสุภททปริพาชกสามารถ วิเคราะห์ได้ 2 ประเด็น คือ

1. การเสด็จมายังเมืองกุสินารา เป็นพุทธประสงค์อย่างแรงกล้าที่จะมาโปรดสุภทท ปริพาชกเพื่อเป็นการบำเพ็ญพุทธกิจ ให้สมบูรณ์กล่าวคือเพื่อโปรดสุภททปริพาชกให้สำเร็จ เป็นพระอรหันต์

2. พุทธจริยาที่ปฏิบัติต่อสุภททปริพาชก ถือเป็นการยืนยัน พระมหากรุณาธิคุณ ซึ่ง แม้พระองค์จะอาพาธหนักและจากเสด็จดับขันธปรินิพพานอยู่แล้ว แต่ก็ยังบำเพ็ญพุทธกิจ โดยไม่ย่อท้อ

พุทธจริยาของพระพุทธเจ้าต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา ในด้านการดำรง อยู่ของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ มีดังนี้

สังเวชนียสถาน 4 ตำบล ในส่วนของสังเวชนียสถาน 4 ตำบล พระอานนท์ กราบทูลพระพุทธเจ้าว่า เมื่อพระพุทธองค์เสด็จล่วงลับไปแล้ว พระอานนท์ภิกษุสงฆ์ และ คฤหัสถ์ทั้งหลายไม่มีโอกาสได้พบพระพุทธองค์จะทำอย่างไร พระพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวกับเรื่อง นี้ว่า “อานนท์ สังเวชนียสถาน 4 แห่งนี้ เป็นสถานที่ (เป็นศูนย์รวม) ที่กุลบุตรผู้มีศรัทธาควร ไปดู คือ (1) สถานที่ประสูติ (2) สถานที่ตรัสรู้ (3) สถานที่ปรินิพพาน (4) สถานที่เสด็จดับ ขันธปรินิพพาน การที่พระองค์กล่าวเช่นนี้ เพื่อต้องการให้ผู้ที่มิศรัทธา เชื่อว่า สังเวชนีย สถาน 4 แห่งนี้ คือ ตัวแทนของท่าน หรือเหมือนกับตัวท่านเองที่ใครได้ไปเคารพบูชาแล้ว เหมือนได้เข้าเฝ้าพระองค์ ดังตอนที่มิชีวิตอยู่นั่นเอง สถานที่สำคัญทั้ง 4 แห่งนี้ พระองค์ยัง ตรัสไว้ให้ กับผู้ได้จาริกไปว่า คนเหล่านั้นทั้งหมด หลังจากตายไปแล้วจะไปเกิดในสุคติโลก สวรรค์

พระปัจฉิมวาจา ในช่วงก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธเจ้ารับสั่งกับพระภิกษุทั้งหลายว่า “ถ้าภิกษุรูปใดมีความสงสัยในพระรัตนตรัยในข้อปฏิบัติ ก็ให้ถาม จะได้ไม่เสียใจในภายหลังที่ไม่ทูลถามขณะพระศาสดายังอยู่ต่อหน้า” ถึง 3 ครั้ง ภิกษุทั้งหลายพากันนิ่งเงียบ พระอานนท์เกิดความอัศจรรย์ใจเลื่อมใสในภิกษุสงฆ์ ไม่มีภิกษุแม้แต่รูปเดียวที่เกิดความสงสัย เพราะในจำนวนภิกษุ 500 รูป ผู้มีคุณอย่างต่ำก็เป็นโสดาบรรณ” พระพุทธองค์ ได้มีรับสั่งสุดท้ายมีใจความว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด” นี้ เป็นพระปัจฉิมวาจาของพระตถาคตอรุณกถาธิบายว่า คำว่า จงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิดนั้น คือ การกระทำด้วยความไม่ปราศจากสติ พระพุทธองค์ทรงบรรทมบนเตียงที่จะปรินิพพาน ทรงรวมคำสั่งสอนของพระองค์ที่ทรงประกาศมาเป็นเวลา 45 ปี ลงในความไม่ประมาทอย่างเดียวกันนั้น ส่วนคำว่าเป็นพระปัจฉิมวาจาของพระตถาคต นั้นเป็นถ้อยคำของพระสังคีติกาจารย์ ฎีกาได้อธิบายข้อความที่ยังไม่ชัดเจนให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ความไม่ประมาทนั้น ว่าโดยความหมายก็คือสติที่ประกอบด้วยญาณ และที่ว่า ทรงรวมคำสั่งสอนลงในความไม่ประมาทอย่างเดียวกันนั้นโดยความหมาย ก็คือทรงรวมพระพุทธวจนทั้งสิ้น

การเลือกสถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์ทรงเลือกเมืองกุสินารา เป็นสถานที่ดับขันธปรินิพพาน พระอานนท์ไม่เห็นด้วยเพราะกุสินาราเป็นเมืองเล็ก พระองค์บอกกับพระอานนท์ว่า เมืองกุสินารา แต่ก่อนเป็นเมืองใหญ่ แต่เดิมชื่อว่ากรุงกกุสาวดี มีจักรพรรดิพระนามว่า มหาสุทิสสนะ ผู้ทรงธรรมเป็นผู้ครองเมือง สมบูรณ์ด้วยรัตน 7 ประการ คือมี จักรแก้ว ม้าแก้ว แก้วมณี นางแก้ว ขุนคลังแก้ว และขุนพลแก้ว เป็นราชาธานี เจริญรุ่งเรืองมีประชากรมาก เศรษฐกิจดี มีบุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้ความเห็นในเรื่องนี้หลายท่านดังนี้

เนื่องจากพระพุทธเจ้าไม่ใช่บุคคลของประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เป็นบุคคลของโลกสมัยนี้ เมื่อเป็นบุคคลของโลก การเสด็จไปดับขันธปรินิพพานในเมืองใหญ่ ก็จะทำให้เมืองใหญ่ยึดเป็นเจ้าของ แล้วอาจจะสถาปนาตัวเองในทางการเมืองเป็นที่เบ้มีโดยอ้างพระพุทธเจ้าก่อนให้เกิดความขัดแย้ง

พระพุทธเจ้าคงทราบแล้วว่า หลังจากถวายพระเพลิงพระบรมศพแล้ว พระธาตุของพระองค์จะถูกแบ่ง เพราะฉะนั้น ถ้าปรินิพพานในเมืองใหญ่ๆที่มีกำลังกองทัพเข้มแข็งก็คงเกิด

ศึกแน่นอน อย่างถ้าปรีนิพพานที่แคว้นมคธ แคว้นมคธก็คงไม่ยอมให้และก็มีกำลังที่จะป้องกันได้ เพราะฉะนั้นจึงเสด็จไปที่เมืองกุสินารา ซึ่งเป็นเมืองชายแดน และไม่มีกำลังที่จะป้องกันตนเองได้อย่างเต็มที่ อีกเหตุผลหนึ่งที่ทรงเลือกเมืองนี้ คือ เพื่อทรงโปรดผู้ที่จะเป็นพระญาติ

Sathienphong Wanpok (2000 : 5) ได้ให้ความ เห็นถึงเหตุผลที่อาจเพราะเพื่อการโปรดพระญาติเหล่ามัลลกะษัตริย์ แต่คงทรงต้องการกระทำ ญาติสังคหะ (การสงเคราะห์พระประยูรญาติ) ให้สมบูรณ์นั่นเอง พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญจริยาทั้ง 2 ประการ คือ พุทธัตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์ในฐานะพระพุทธเจ้า) และโลกัตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ชาวโลก) สมบูรณ์แล้ว ส่วนญัตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์แก่พระประยูรญาติ) ยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ พระญาติฝ่ายโกถียวงค์ พระองค์ก็ทรงสงเคราะห์หมดสิ้นแล้ว ยังเหลือแต่พระญาติทางฝ่ายมัลลกะษัตริย์

จากข้อมูลในพระไตรปิฎกและการวิเคราะห์ของบุคคลสำคัญในด้านพระพุทธศาสนาของไทย พอจะสรุปสาเหตุที่พระพุทธองค์ทรงเลือกสถานที่ เสด็จดับขันธปรินิพพานที่เมืองกุสินารา คือ

1. เมืองกุสินารา ในอดีตเป็นเมืองขนาดใหญ่ อุดมสมบูรณ์มาก่อน
2. เหตุผลด้านความมั่นคงของแคว้นต่างๆ พระองค์ทรงมองการณ์ไกลว่า หากไปปรินิพพานที่เมืองใหญ่เช่น กรุงราชคฤห์ กรุงสาวัตถี โกสัมพี และเมืองอื่นๆ ที่มีกองทัพเข้มแข็งก็คงเกิดศึกแน่นอน เพราะเมืองเหล่านั้นจะไม่ยอมแบ่งพระบรมสารีริกธาตุให้เมืองอื่นๆ ที่เลือกเมือง พาราณสี เพราะเป็นเมืองชายแดนไม่มีกองกำลังป้องกันตนเอง จึงจะยอมแบ่งพระบรมสารีริกธาตุให้กับเมืองต่างๆ

บทสรุป

พุทธจริยาของพระพุทธเจ้า ในวาระสุดท้ายของพระพุทธองค์ ท่านได้แสดงพุทธจริยาหรือกัลยาณมิตร ให้กับพุทธบริษัท 4 อย่างมากมายมหาศาล มหาปรินิพพานสูตร เปรียบเสมือน การรวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ทั้งหมดมาไว้ในพระสูตรนี้ หลักธรรมสำคัญที่ทรงตรัสกับภิกษุ คือ ศีล สมาธิ ปัญญาที่สำคัญพระองค์มิได้มอบหมายให้กับผู้ใดผู้หนึ่ง เป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์ แต่ทรงตรัสว่า "ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรา" คุณสมบัติในความเป็นกัลยาณมิตรของพระพุทธองค์ (กัลป์ยามธรรม 7) ได้ปรากฏชัดเจนในมหา

ปรีนิพพานสูตรโดยเฉพาะด้าน วัตถุประสงค์ จากการศึกษาที่ได้ผลชี้แจงให้เข้าใจคอยให้คำแนะนำว่า กล่าวถึงเดือนในด้าน คม ภิรมย์ กต ต การแถลงเรื่องล้าลึกเรื่องยุ่งยากสลับซับซ้อนให้เข้าใจ และเป็นเรื่องง่ายได้ในประเด็นนี้ ท่านได้ตรัสแก่นายจันทะกัมมารบุตร นางอัมพปาลีศณิกา และสุภัททปริพาชกเป็นต้น พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของมนุษย์ สำหรับมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ โดยเฉพาะตำแหน่งศาสดาพระพุทธเจ้า มิได้ผูกขาดไว้กับใคร สาวกองค์ใด พระพุทธองค์ได้อุบัติขึ้น ตั้งพระพุทธศาสนาขึ้นโดยอาศัยบุคลิกภาพของพระองค์เอง ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง แล้วทรงสอนให้คนอื่นรู้ ทั้งระดับโลกียะและโลกุตตระ ท่านที่ได้รับฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แล้วปฏิบัติตามจนบรรลุเป็นพระอรหันต์ แล้วสอนคนอื่นสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ในปัจจุบันพระพุทธศาสนา ได้รับความนิยมจากหลายชนชาติ เกือบทุกทวีปของโลก แม้ว่าการเผยแผ่พุทธศาสนาจะไม่ใช้วิธีชักจูงโดยให้อามิสสินจ้าง หรือใช้วิธีรุนแรง แต่ใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง และปฏิบัติตาม พระพุทธศาสนา จึงเป็นศาสนาแห่งปัญญาโดยแท้

องค์ความรู้ใหม่

หลักธรรมสำคัญที่ทรงตรัสกับภิกษุ คือ ศีล สมาธิ ปัญญาที่ว่าสำคัญพระองค์มิได้ มอบหมายให้กับผู้ใดผู้หนึ่ง เป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์ แต่ทรงตรัสว่า "ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรา"

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka : Thai Version*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- Sathienphong Wanpok. (2000). *The end of the Lord Buddha's reign*. (3rd ed). Bangkok: Phikanat Printing House Printing, Limited.